

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 7, jaargang 4, juli 2004

Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@probiblio.nl. Uitgave: Vereniging PBC's.

Van de redactie

Op 20 oktober 2003 besloten OCW, IPO en VNG het Koepelconvenant aan te passen aan "de economische omstandigheden" (zie Nieuwsbrief november 2003).

Nu ook het VNG-bestuur 1 juli akkoord is gegaan met het Aanhangsel Koepelconvenant, is de aanpassing dan eindelijk een feit (en alleen nog maar voor 2005). Duidelijk is nu hoe en met welke doelen de extra OCW-gelden in 2005 verdeeld zullen worden (zie extra editie Nieuwsbrief van 1 juli).

Ondertussen wordt ook veel meer duidelijk over "de economische omstandigheden". De door DOS gehouden enquête geeft daar aardig wat inzicht in.

Meer dan ooit zou **de urgentste vraag** moeten zijn welke slimme manieren er zijn *en er al waren* om inhoudelijke vernieuwing van het bibliotheekwerk gepaard te laten gaan met een *maximale efficiency van het hele netwerk*. Maar het feit dat de coalitiepartners er ruim 8 maanden (november 2003 t/m juni 2004) over gedaan hebben om te komen tot wat zij noemen *een compromis* doet vrezen dat noch het belang van goede inhoudelijke vernieuwing noch het belang van maximale efficiency helemaal voorop heeft gestaan. Het wordt tijd dat de bibliotheekbranche zich daar zelf eens over uitsprekt.

Gelukkig heeft de VOB besloten een extra ledenvergadering, op 15 september, uit te schrijven, alvorens tot eventuele mede-ondertekening van het Aanhangsel over te gaan. Zie www.debibliotheken.nl.

Wim Keizer
15 juli 2004

VNG-bestuur stemt in met Aanhangsel Koepelconvenant

Het VNG-bestuur is 1 juli akkoord gegaan met de tekst van het Aanhangsel Koepel-

convenant. Daarmee hebben alle partners ja gezegd tegen het Aanhangsel.

De officiële ondertekening zal zijn na het zomerreces.

Dat meldt de VNG in een Nieuwsbrief op haar website, www.vng.nl.

De Nieuwsbrief geeft kort de hoofdlijnen van het Aanhangsel.

De VNG bereidt momenteel een ledenbrief voor die uitvoeriger op de inhoud van het Aanhangsel zal ingaan en die ook een modelverklaring zal bevatten voor gemeenten, gelet op de eisen die gesteld worden om voor een bijdrage van 0,82 euro per inwoner uit "de 5,5-miljoen-regeling" in aanmerking te komen. De ledenbrief verschijnt uiterlijk begin augustus.

Ook IPO geeft op zijn site, www.ipo.nl, informatie (inclusief brieven aan de gedeputeerden).

De tekst van het Aanhangsel, met een persbericht en een samenvatting, is te vinden op www.bibliotheekvernieuwing.nl. (d.d. 12 juli 2004).

Weinig DOS-bibliotheken in basisbibliotheekvorming; uitholling door bezuinigingen

Het secretariaat van het Directieoverleg Stedelijke bibliotheken (DOS; voor bibliotheken met meer dan 50.000 inwoners) stelt in de tussenresultaten van een lopend onderzoekje naar bezuinigingen vast dat slechts 10% van de DOS-bibliotheken betrokken is in basisbibliotheekvorming. Uit het beknopte onderzoek blijkt dat er in 2005 door gemeenten flink bezuinigd zal worden. Wat het DOS-secretariaat betreft "kan de bibliotheekvernieuwing, door de uitholling van binnenuit, terug in de la".

"Op basis van 50 % respons is de uitslag:

- Voor DOS-bibliotheken is vanaf 2003 een trend van bezuinigen ingezet: in 2003 moest 20 en vanaf 2004 38 % van de bibliotheken bezuinigen, tot bedragen van € 178.000 en percentages tot 5,5 % in 2003. Genoemd werden bezuinigingen op mediakosten; formatie, maar ook het wegvallen van de loon/prijscompensatie en de kaasschaaf. Bibliotheken zijn tevens bezorgd over de ontwikkelingen van de pensioenpremie, waarvoor vaak geen compensatie wordt gegeven door de gemeente. Vanaf 2004 worden de maatregelen heftiger: vermindering openingstijden; sluiting van filialen; vacaturestops; loskoppelen van groei inwonertal; etc. De genoemde percentages liggen gemiddeld op 2,5 %, en het maximaal (genoemde!) bedrag is € 185.000
 - Veel DOS-bibliotheken (60 %) worden geconfronteerd - of houden rekening met (20 %) - bezuinigingen in 2005, variërend van tienduizenden euro's minder loon-/prijscompensatie (€ 20.000 - € 135.000) tot honderdduizend(en) euro's (max. genoemde bedrag € 300.000) door verdere aanwijzingen van de gemeente. Ook het (niet) compenseren van de pensioenpremies wordt genoemd. Veel bibliotheken worden geconfronteerd met de 0-lijn voor loon- en prijscompensatie, of met kortingen op de benodigde compensatie vanuit de gemeente. Ook hier zijn mediabudget en vestigingsbeleid weer slachtoffer. Bibliotheken geven ook aan dubbel gestraft te worden door teruglopende inkomsten, waarvoor interne bezuinigingen gevonden moeten worden. Ook zijn er aanpalende bezuinigingen zoals in het onderwijsachterstandsbeleid, die consequenties hebben voor de dienstverlening.
 - DOS-bibliotheken zijn vaak baas in eigen huis, en mogen/moeten zelf aangeven waarop bezuinigd wordt.
 - Ongeveer 42 % van de respondenten weet nu al dat er over 2006 en verder aanvullende bezuinigingen worden opgelegd. Nog eens 20 % houdt serieus rekening met verdere bezuinigingen, en de overigen weten het (in gelijke delen) nog niet, of gaan er vooralsnog niet van uit. Twee bibliotheken meldden een aanwijzing van € 200.000 voor 2006!
 - Omdat maar weinig DOS-bibliotheken actief betrokken zijn bij de bibliotheekvernieuwing (basisbibliotheken) is het verband tussen (niet) bezuinigen en bibliotheekvernieuwing nauwelijks aanwezig. Slechts 10 % wijst op een actieve betrokkenheid bij de basisbibliotheekvorming. Twee bibliotheken geven wel aan dat een deel van de bezuinigingen gebruikt mag worden voor kwaliteitsverbetering, waarvan één bibliotheek € 1.4 miljoen mag investeren om (op termijn) een besparing van € 200.000 te bereiken.
 - DOS-bibliotheken die wel actief zijn in de basisbibliotheekvorming worden toch geconfronteerd met bezuinigingen.
- Voorzichtige (?) conclusies:
- De branchevereniging moet per direct een sterk signaal gaan afgeven naar de partners in de bibliotheekvernieuwing: gemeenten voelen zich kennelijk niet gebonden aan de met VNG gemaakte afspraken.
 - (Branche)ambities zullen moeten worden bijgesteld.
 - Bibliotheekvernieuwing gaat geheel langs de stedelijke bibliotheken heen (donut-model)
 - Door de uitholling van binnenuit kan de bibliotheekvernieuwing wat DOS betreft terug in de la".

Stagnatie basisbibliotheken: WOB biedt aan te praten

De Werkgeversvereniging Openbare Bibliotheken (WOB) zegt in haar orgaan *WOB-berichten* van juni 2004 het volgende over de basisbibliotheekvorming: "Van alle kanten horen we dat werkgevers grote problemen ondervinden bij het uitzetten van een koers richting basisbibliotheekvorming. We horen van afgekeurde externe adviezen, van stilstand door onzekerheid over de te kiezen aanpak, van gemeentelijke bezuinigingen die roet in het eten dreigen te gooien".

Om die reden gaat de WOB een eerder gemaakte reeks handreikingen nu ook op de WOB-site plaatsen. "De handreiking is naar zijn aard globaal van inhoud. We beseffen heel goed dat de praktijk veelvormiger en weerbarstiger is dan kan worden verhelderd

in een algemeen, als matrix van situaties en handelwijzen opgebouwd stuk". Het WOB-secretariaat doet nu het aanbod om in de zomerperiode tot en met september ter plekke met betrokken medewerkers en eventueel bestuursleden te komen praten over de actuele problemen.

Hoeveel vernieuwingsgeld ontvangt elke provincie?

In 2005 ontvangen de provincies volgens het Aanhangsel bij het Koepelconvenant samen 8.325.000 euro, n.l. de 6 miljoen van de "5,5-miljoenregeling" plus 2.325.000 euro vernieuwingsgeld uit de enveloppegelden (die in totaal in 2005 5 miljoen bedragen) (zie ook extra editie Nieuwsbrief van 1 juli). Maar wat krijgt elke provincie nu concreet in handen?

Het Aanhangsel bij het Koepelconvenant meldt hierover onder 5.1. (Algemene uitgangspunten) bij hoofdstuk 5. (Financiële opzet):

"Het geld van de 5,5-miljoen-regeling wordt naar provincies verdeeld op basis van de huidige systematiek (die is: een vaste voet van f 100.000 ofwel 45.378 euro per provincie en een bedrag *per inwoner van de 30-min-gemeenten*, peildatum 31 december 2000 - wk).

De vernieuwingsgelden (dat is dus de 2.325.000 euro - wk) worden verdeeld op basis van een vaste voet en een bedrag per inwoner (*dus van de hele provincie - wk*). De peildatum hiervoor is 1 december 2003. Van de totale uitkering (middelen uit de 5,5-miljoenregeling en de vernieuwingsmiddelen) per provincie mag de provincie ten hoogste 7 % gebruiken voor de kosten die de provincie maakt voor de uitvoering van de subsidiebeschikking".

OCW meldde desgevraagd dat men aan het becijferen is wat elke provincie op basis van deze afspraken nu concreet toebedeeld krijgt.

Zeeuwse Bibliotheek niet voor ontvlechting

Het bestuur van de Zeeuwse Bibliotheek (ZB) is niet voor het creëren van een aparte provinciale serviceorganisatie (PSO) uit de huidige Zeeuwse Bibliotheek. Dat zegt ZB-directeur Truus Huisman desgevraagd in reactie op de berichtgeving over twee modellen voor de PSO (zie Nieuwsbrief van juni).

Zoals in juni gemeld is, vinden GS van Zeeland en B&W van Middelburg losweken van een PSO uit de ZB op dit moment geen reële mogelijkheid, gezien de financiële en personele consequenties. De producten en diensten (OB/WB/SO) zijn zoveel als mogelijk is geïntegreerd, met als doel een hogere kwaliteit, effectiviteit en efficiency dan bij opsplitsing mogelijk zou zijn. Daar komt volgens Truus Huisman nog bij dat een ontvlechting verschrikkelijk slecht zou zijn voor het inhoudelijke bibliotheekwerk, daar de drie hoofdfuncties die de ZB vervult elkaar in hoge mate versterken.

Eén basisbibliotheek

Volgens Truus Huisman is de visie van het bestuur van de ZB dat er in Zeeland (378.889 inwoners) op den duur één basisbibliotheek zou moeten komen. De tijd is daar echter nog niet rijp voor, want er wordt nu gedacht langs regionale lijnen. "Maar 378.889 inwoners, ongeveer Rotterdam-Zuid, waar hebben we het eigenlijk over", zegt Truus.

Drie basisbibliotheeken

De bibliotheken van **Zeeuws-Vlaanderen**, in de gemeenten Sluis, Hulst en Terneuzen (samen 108.000), zijn per 1 juli gefuseerd. In de **Oosterschelderegio** (Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland en Tholen, samen 157.300) is men bezig met voorbereidingen.

Op **Walcheren** (113.500) is verschil van inzicht tussen de OB Vlissingen en de Zeeuwse Bibliotheek (waarvan de OB Middelburg deel uitmaakt). De OB Vlissingen wil niet samengaan met een ongedeelde Zeeuwse Bibliotheek. Bovendien is de OB Vlissingen sterk ingebed in de gemeentelijke organisatie, als gevolg waarvan ook daar ontvlechting nodig zou zijn om samen te gaan in een basisbibliotheek. Om beide redenen komt er van basisbibliotheekvorming op Walcheren voorsnog weinig terecht.

De bibliotheken van Vlissingen en Middelburg werken overigens wel, als vanouds, goed samen.

Organisatieadviesbureau

Het proces wordt in Zeeland begeleid door Twynstra Gudde. Volgens Truus Huisman werkt dat bureau te veel met standaard-modellen, ontleend aan andere provincies waar geadviseerd is, en heeft men te weinig oog voor de specifieke Zeeuwse situatie. (In den lande wordt Zeeland, net als Groningen, als zeer goed voorbeeld van een provinciaal netwerk gezien, door de fusie van de PBC met de stadsbibliotheek van de provinciehoofdstad, waardoor o.a. WSF- en PBC-functies ook hier ingebed zijn in één organisatie - wk).

PS Gelderland akkoord met voorstellen GS

Provinciale Staten van Gelderland zijn 30 juni akkoord gegaan met de voorstellen van GS inzake de bibliotheekvernieuwing. Zie voor de inhoud van deze voorstellen, die gemaakt waren op basis van een advies van de Task Force Gelderland, het juninummer van de Nieuwsbrief.

Zowel in de betrokken Statencommissie Welzijn (16 juni) als in PS (30 juni) hebben Statenleden wel pogingen gedaan de door GS voorgestelde periode van twee jaar (2005 en 2006) voor compensatie van wegvallende subsidie op directievoering te verlengen, maar daar was geen meerderheid voor te vinden.

GS hadden voorgesteld voor de periode na 2006 geen uitspraken te doen in afwachting van de landelijke ontwikkelingen. Een aantal gemeenten heeft laten weten niet te zullen meedoen aan basisbibliotheekvorming als er geen duidelijkheid komt over structurele compensatie. GS vonden dat echter geen reden om op hun standpunt terug te komen. De meerderheid van PS volgde GS daarin.

Discussie

Wel of geen concurrentie? Met of zonder spelregels?

Annemarie Kuipers, directeur van Biblioservice Gelderland, is *niet voor concurrentie* tussen PSO's onderling en tussen PSO's en andere gesubsidieerde instellingen.

Chris Wiersma, directeur van de PBC Utrecht, gelooft eigenlijk niet in reële concurrentie, maar wenst, om de ergste uitwassen te voorkomen, dat er een *gedragscode* wordt afgesproken die regels geeft waaronder concurrentie kan plaatsvinden.

Dit blijkt uit antwoorden op mijn vraag aan de PSO-directeuren of zij een standpunt hebben over concurrentie: is onderlinge concurrentie tussen provinciale serviceorganisaties (PSO's) gewenst of ongewenst? Indien gewenst, welke spelregels moeten er dan gelden? Moeten alle PSO's, in navolging van de OBD, hun vleugels uitslaan in andere provincies? Moeten door de VOB in het leven geroepen en (vooralsnog) gehouden landelijke expertisecentra en/of de VOB concurreren met PSO's?

Uit eerdere bijdragen in de Nieuwsbrief bleek al dat sommigen vinden dat *gezonde concurrentie* moet kunnen. Met gezond bedoelen zij dan dat er geen subsidie op de desbetreffende producten en diensten zit. Maar hoe zit het met subsidie op overheadkosten? Daardoor is de kostprijs van producten en diensten lager dan wanneer de overhead eerst omgeslagen moet worden over alle producten en diensten. Houden de PSO-directeuren die voor *gezonde concurrentie* zijn daar rekening mee door hun tarieven voor buiten de eigen provincie te baseren op integrale kostprijsberekeningen?

Alvorens de reacties van Annemarie Kuipers en Chris Wiersma te publiceren, nog even aandacht voor wat in deze Nieuwsbrief al eerder is gezegd over concurrentie en de rol van PSO's als gesubsidieerde instellingen daarin.

Hybride

In *april/mei 2003* schreef ik in een commentaar "*Retorieken*" *bedrijfsleven en overheid door elkaar* dat instellingen die subsidie ontvangen en tegelijk ook eigen inkomsten hebben hybride organisaties zijn,

waarin zich, als ze niet oppassen, *verwoestende waardeconflicten* kunnen voordoen.

Het slot-citaat was:

"Het blijft tobben: wat willen de PBC's-nieuwe-stijl primair zijn: taakorganisaties in het verlengde van de provinciale en gemeentelijke overheden of marktorganisaties die zo weinig mogelijk gebonden zijn aan provincies en aan provinciegrenzen? Moeten het bedrijven worden met echte businessplannen, flinke concurrentiekracht, geen "monopolist", tegenstanders van "gedwongen winkelnering", breeduit opererend in alle provincies (dus ook onderling concurrenten van elkaar) of moeten het unieke provinciale serviceorganisaties worden "van en voor de bibliotheken in hun provincie", partner in een provinciaal bibliothekennetwerk waarin de deelnemers met elkaar niet-vrijblijvende afspraken maken?

En wat willen de provinciale overheden? Laten zij straks toe dat Facilitair Bedrijf uit provincie X de Serviceorganisatie in provincie Y komt beconcurreren, of draait de gedeputeerde van X dat snel de nek om, zodra de gedeputeerde van Y erover klaagt dat het bibliothekennetwerk in Y er meer last dan gemak van heeft?".

Vleugels uitslaan

In het nummer van *januari/februari 2004* citeerde ik uit het meerjarenbusinessplan *Vleugels uitslaan* van de OBD.

Over de landelijke expertisecentra zei de OBD: "Door de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) zijn zogenaamde kenniscentra op het gebied van ICT en personeel & organisatie opgezet. Deze kenniscentra ontwikkelen zich meer en meer tot eigenstandige rechtspersonen met bijbehorende omzet- en resultaatverplichtingen. Hiermee worden deze kenniscentra op hun deelreinen deels concurrenten van de OBD op het gebied van facilitaire dienstverlening en organisatieontwikkeling".

Onder "Positionering" zei de OBD in *Vleugels uitslaan*: "De ontwikkelingen op landsniveau ten aanzien van de innovatie van producten m.n. op technologisch gebied, de steeds hoger te stellen eisen aan personeel en organisatie alsmede de toenemende administratieve lastenverzwaring maken het noodzakelijk dat de OBD enerzijds zoekt naar mogelijkheden tot schaalvergroting en anderzijds zoekt naar nieuwe markten voor de afzet van zijn producten. Indien de OBD niet een dergelijke

richting op gaat, betekent het dat hij in de toekomst minder makkelijk – als gevolg van minder middelen – in kan spelen op trends en ontwikkelingen. De innovatieve voorsprong die de OBD tot op heden heeft in de bibliotheekbranche in Nederland zal hierdoor verdwijnen en de OBD zal teruggeworpen worden op een bestaan in de marge van de dienstverlening aan bibliotheken in Overijssel. De OBD kiest nadrukkelijk voor een expansief beleid waardoor zijn toekomst over 4 jaar nog tenminste zo rooskleurig is als zij nu ogenschijnlijk lijkt".

"Gezonde concurrentie"

In een discussieartikel *Landelijke expertisecentra concurrenten PSO's?* in het *meinummer 2004* zei Rob Pronk (Biblionet Groningen): "Ik ben op zich, als dat al zo is, geen tegenstander van gezonde concurrentie. Daarbij geldt dan wel als voorwaarde dat dit met gelijke middelen en mogelijkheden moet gebeuren, dus zonder oneigenlijke geldstromen van subsidies of ledencontributies. Eerlijke concurrentie houdt bedrijven scherp en gefocust op waar ze echt goed in zijn. Bij ons is dat ICT, durf ik te beweren. Wellicht is het een goed idee om Jos Debeij eens te laten uitleggen wat de aanvullende waarde van de expertisecentra is. Ik heb soms ook wel moeite om de positie van de beide clubs t.o.v. het veld en de brancheorganisatie en de zich commerciële opstellende clubs als NBD/Biblion uit elkaar te houden. Als de PSO's daar ook nog doorheen gaan spelen wordt het wel erg ingewikkeld".

En Henk Middelveld vond: "Wij zijn voor gezonde concurrentie. Dat maakt ons scherper en daar heeft de sector voordeel bij. Maar we zijn het eens met Rob Pronk: we moeten dat niet met oneigenlijke geldstromen van subsidies en contributies doen. Maar laten we wel zijn, we zullen nog veel meer te maken krijgen met concurrentie uit andere onverwachte hoeken dan de concurrentie uit de eigen branche".

Overheadkosten onder subsidie?

In het artikel *PBCU wil inspiratie, een inhoudelijke rol en geen regierol SUB (juninummer 2004)* stond o.a.: "Wat concurrentie betreft stelt de PBCU vast dat zij collectieve taken dankzij de inzet van provinciale subsidie onder kostprijs kan aanbieden".

"Andere taken worden in een concurrentieverhouding met andere leveranciers

aangeboden. Uitstekend. Maar als daar geen vorm van subsidiëring aan ten goede kan komen, heeft het geen zin dat wij deze taken aanbieden. De Utrechtse SO heeft dan immers een achterstand ten opzichte van andere aanbieders. Andere PBC's kunnen (zeker de eerste jaren) wel een deel van hun overheadkosten onder provinciale subsidie brengen. Zij hebben dus op voorhand een kostenvoordeel. Verder krijgt de SO voor de niet-collectieve taken geen rol als "preferred supplier". Ook op een andere manier is er met betrekking tot de niet-collectieve taken geen commitment aan de SO. In dat opzicht is onze positie ongunstiger dan die van andere PSO's".

Provincie Gelderland: spelregels

In hetzelfde nummer (juni 2004) bepleitten GS van Gelderland (voorstel bibliotheekvernieuwing aan PS) *spelregels* voor concurrentie: "De bibliotheeksector blijft in ontwikkeling. De zich ontwikkelende vraag naar producten en diensten staat voor Biblioservice centraal. Biblioservice opereert in een markt waarbij wij ervan uitgaan dat er, indien er sprake is van concurrentie met vergelijkbare aanbieders, sprake is van reële spelregels. Biblioservice kan geen marktuitbreiding buiten de provinciegrenzen bewerkstelligen met behulp van provinciale subsidies. Van andere provincies (subsiënten) verwachten we eenzelfde beleid".

Reacties

In reactie op mijn verzoek nog eens nader op het onderwerp concurrentie in te gaan, kwamen er twee bijdragen.

PBCU: pleidooi voor een code

Chris Wiersma, directeur PBC Utrecht, schreef: "Eigenlijk geloof ik helemaal niet in reële concurrentie tussen of met gesubsidieerde bedrijven.

Laten we een volstrekt willekeurig voorbeeld nemen: de OBD. De OBD is opgericht met en bestaat dankzij subsidie. Dankzij een ruimhartige (en blijkbaar ook tolerante) subsidiegever en dankzij een sterke thuismarkt kan de OBD de vleugels uitslaan. De mate waarin de thuismarkt hiervan profiteert moet blijken; in ieder geval zijn er risico's voor die thuismarkt. Subsidiegever en thuismarkt zullen altijd beoordelen of het uitslaan der vleugels over de provinciegrenzen heen niet

ten koste gaat van de dienstverlening aan die thuismarkt. Als dat aan de orde mocht komen, dan heeft de directie van de OBD een groot probleem.

Zou de subsidie aan de OBD worden ingetrokken, dan vermoed ik dat aan zijn bestaan snel een einde komt. Dat is de eerste reden waarom echte concurrentie niet mogelijk is: de continuïteit van de desbetreffende organisatie wordt in hoge mate gewaarborgd door subsidiëring. De tweede reden ligt in de wijze van kostentoekening. Als de vaste kosten zijn gedekt door subsidie en thuismarkt is marginale calculatie interessant: alleen de extra kosten die voor de desbetreffende klant moeten worden gemaakt worden in rekening gebracht. Dat is zakelijk verantwoord voor de aanbieder, maar valt in mijn ogen niet onder zuivere en volkomen concurrentie.

Kosten zijn keuzes en de wijze en de mate van toerekening van kosten evenzeer. Hoe wordt de bijdrage aan de overheadkosten bepaald van concurrerende activiteiten, welke bijdrage moeten ze leveren aan risicoreserves? Alleen op basis van maximale transparantie, die weer in strijd is met het werken in een concurrerende omgeving, kan een en ander zuiver worden beoordeeld.

Een PBC of PSO die gaat voor concurrentie zou moeten pleiten voor overdracht van de provinciale middelen aan de bibliotheken die vervolgens in volkomen vrijheid kunnen beslissen waar ze hun opdrachten willen onderbrengen. Dan wordt het toekomstperspectief van de commissie-Meijer werkelijkheid: een aantal bovenprovinciale, niet-gesubsidieerde, concurrerende serviceorganisaties. Maar ik geloof niet dat er op die manier sterke provinciale netwerken ontstaan en dat de bibliotheken zo het beste af zijn. Ik geloof ook niet dat bijvoorbeeld de CAO Openbare Bibliotheken een dergelijke manier van werken mogelijk maakt.

De PSO's (en trouwens ook de profitcenters van de VOB als Lorenzo en Laurens) zijn hybride organisaties: ze hebben kenmerken van gesubsidieerde bedrijven (overwegend) en van marktorganisaties (enigszins). Reële concurrentie is dan niet echt mogelijk. Om de ergste uitwassen te voorkomen zou ik wel willen streven naar een gedragscode. Een code die niet zoals het oude gentlemen's agreement (heeft dat trouwens echt bestaan?) concurrentie in elkaars werkgebied

verbiedt, maar regels geeft waaronder concurrentie kan plaatsvinden. Integrale kostentoe rekening en tariefsbepaling zijn de belangrijkste onderdelen van de code. Ik pleit er voor om ook de landelijke dienstverlening hier bij te betrekken".

Biblioservice: geen concurrentie

Mede namens **Annemarie Kuipers**, **directeur Biblioservice Gelderland**, schreef directiesecretaris **Wim van de Fliert**: "Wij willen ons positioneren als provinciale ondersteuningsinstelling en kiezen dus niet voor de concurrentieslag in andere provincies. Het "beconcurreren met provinciale subsidie" is dus feitelijk niet aan de orde, maar dan blijf je waarschijnlijk nog met twee vragen zitten:

Vinden wij dat facilitaire producten (administratie, ICT e.d.) gesubsidieerd mogen worden door overhead niet mee te nemen in de prijsbepaling? Ja, dat vinden wij, want wij willen benadrukken dat de provinciale ondersteuningsdoelen (bevorderen kwaliteit, samenhang, innovatie en integratie) zeer zijn gediend met het aanbieden van één loket waar openbare bibliotheken en andere bibliotheekhoudende instellingen een totaalpakket van inhoudelijke en facilitaire diensten kunnen afnemen. Wij zijn ons bewust van de noodzaak om in een aantal gevallen de inhoudelijke kant van facilitaire diensten te versterken, bijvoorbeeld de financiële administratie die meer managementinformatie en minder grootboekrapportage moet gaan opleveren. Tevens zijn wij ons van het feit bewust dat, wanneer je kiest voor interprovinciale samenwerking (om redenen van schaalvergroting) je met je partner zult moeten afstemmen of diens opdrachtgever, de provincie, een zelfde positionering toelaat.

Vinden wij dat we facilitaire producten marktconform moeten aanbieden? Als we het erover eens zijn dat marktconform betekent dat je, net als een commercieel bedrijf, calculeert met winsten, c.q. ten minste met het creëren van weerstandsvermogen, dan vinden wij dat we dat niet moeten doen. Feitelijk komt onze visie erop neer dat we zeggen: Als het volgens de markt moet, laat dan de markt het doen. Wij zijn een provinciale steuninstelling en onze core business is te ondersteunen in het publieke domein. Wij willen geen organisatie met twee gezichten worden. De waardeconflicten die

dat op kan leveren willen wij buiten de deur houden.

Tot slot: De provincie Gelderland heeft nog niet gereageerd op ons plan en voorgestelde positionering. We weten dat GS en ambtelijke staf geheel in onze lijn denken, maar of PS deze visie overnemen is nog niet zeker. PS hebben wel expliciet aangegeven over ons beleidsplan te willen praten".

Wat vinden andere lezers? Reacties graag aan wkeizer@probiblio.nl.

Rechtzetting

DOBB-secretaris i.p.v. DOBB

"DOBB vindt sanering bij PBC Noord-Brabant riskant", luidde de kop boven een artikel in de Nieuwsbrief van juni.

Zoals uit het artikel zelf bleek, had hier DOBB-secretaris i.p.v. DOBB moeten staan.

Overigens heeft het DOBB zich niet gedistantieerd van de visie van zijn secretaris. Deze is ook niet bevestigd. In een volgend nummer van de Nieuwsbrief meer hierover.

Stappenplan verkennings- traject basisbibliotheken

Het landelijke procesbureau heeft een *Stappenplan verkenningstraject basisbibliotheekvorming* gepubliceerd. Zoals bekend kunnen gemeenten die moeite hebben met de basisbibliotheekvorming gebruik maken van *informatie* (eerder ook wel *kwartiermakers* geheten) van het procesbureau.

Het stappenplan is gemaakt om gemeenten in staat te stellen zelf een verkenning voor de vorming van een basisbibliotheek uit te voeren. Het is afgeleid uit verkennings-trajecten die eerder in het land zijn uitgevoerd door diverse informatieurs. Een *verkenningstraject* resulteert in een rapportage waarmee besturen van gemeenten en bibliotheken een *finale* beslissing kunnen nemen over de vorming van een basisbibliotheek.

Het stappenplan beschrijft de volgende fasen:

1. Oriëntatie;
2. Voorbereiding;

3. Documentatie;
4. Visievorming;
5. Concretisering uitgangspunten;
6. Organisatiestructuur;
7. Advisering.

De complete tekst staat op www.bibliotheekvernieuwing.nl (d.d. 1 juli 2004).

Vitale bibliotheken voor platteland en grote steden

Vitale bibliotheken kunnen een bijdrage leveren aan een vitaal platteland. Dat concludeerde een door het landelijke procesbureau bijeengeroepen groep personen ("een beperkt, maar representatief gezelschap") op 17 mei in een bijeenkomst over *Bibliotheekfunctie en vitaal platteland*. Aldus staat te lezen op de site van het procesbureau.

Vastgesteld werd dat er meerdere kansrijke initiatieven zijn. Zoveel dat er keuzes gemaakt moeten worden. Wel wordt het vooral gezocht in *combinaties* van functies, waarbij de bibliotheek betrokken kan zijn, maar niet de *probleemeigenaar* hoeft te zijn. De complete tekst staat op www.bibliotheekvernieuwing.nl (d.d. 1 juli 2004)

Organisatie, product of proces?

Is de nieuwe bibliotheek een organisatie, een product of een proces? Trekt de bibliotheek de domeinen informatie, cultuur, educatie en maatschappij naar zich toe of gaat de bibliotheek juist de domeinen in? Vragen die de heer Bert Mulder van de *Informatiewerkplaats* (www.informatiewerkplaats.nl) 14 juni stelde tijdens een expertmeeting over de bibliotheek als beleidsinstrument in grote steden. Ook dit staat te lezen op de site van het procesbureau. Het was een meeting in het kader van een *Kennisprogramma Bibliotheek en Grote Steden*, een gezamenlijk initiatief van het *Kenniscentrum Grote Steden* (www.hetkenniscentrum.nl) en de *Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing*. Het verslag meldt o.a.: "De Bibliotheek is vooral een sociale peiler (sic - wk) in de samenleving die volksontwikkeling als missie heeft. Zij is laagdrempelig, neutraal en pluriform. Zij is klantgericht, staat in de realiteit en integreert haar activiteiten met

andere bibliotheken, organisaties en overheid. De bibliotheek van de toekomst werkt samen met vele partners: musea, schouwburgen, omroepen, sociale instanties, scholen, verenigingen, horeca etc. Zij functioneert als een netwerkorganisatie. Zij is ook katalysator van nieuwe ontwikkelingen en neemt initiatieven".

En ook: "De bibliotheken zijn onvoldoende zichtbaar bij beleidsmakers (....). Tenslotte werd opgemerkt dat bibliotheken zich altijd netjes gedragen en daarom waarschijnlijk nauwelijks (media)aandacht krijgen. Een artikel in een landelijke krant of een item in het NOS-journaal brengen meer tweeweg dan jarenlang in stilte doorwerken. Misschien een idee om nieuws te organiseren?".

De complete tekst staat op www.bibliotheekvernieuwing.nl (d.d. 24 juni 2004).

Opmerking (commentaar): Helaas vermelden de foto's bij het verslag van de expertmeeting geen bijschriften, zodat we niet te weten komen wie alle opzienbarende inzichten en wijsheden te berde hebben gebracht.